

2020 – ANUL IORGA, ANUL SĂMĂNĂTORIȘTILOR (XI):

El nu se mai simți preot ... - Cine vrea să judece mărimea faptelor lui Șaguna?
- Cele zece porunci ale gazetarului ... - August Treboniu Laurian?!

El nu se mai simți preot ..., ci Romîn...
Cine vrea să judece mărimea faptelor lui Șaguna, mergă la Rășinari, frumosul sat românesc,...

Cele zece porunci ale gazetarului romîn sau neo-romîn:

- 1.Să urăști gramatica, stilul ...
- 2.Să nu spui adevărul...
- 3.Să ții la stăpîn ...
- 4.Să juri că nu există...

10. Să nu-ți pese, ..., de răspunderea legii: tu ești a patra putere în stat, deci o putere a statului, iar nu supusul lui!
neamul nostru apare ca prelungirea firească a marelui popor roman, ...

**August Treboniu Laurian?!
trei nume, curat, căutat,
pompos latinești -
o adevărată proclamație ...**

șagunism - tribunism - sămănătorism

Reproducem continuarea articolului „Andrei Șaguna” scris de Nicolae Iorga apărut în revista „SĂMĂNĂTORUL” – nr. 50 (1903): «Pe paginile, când senine ca o albă idilă din vremile păstorilor patriarhali, când pătate de sângele mucenicilor și al jertfelor unei răzbunări răsplătitoare, ale Revoluției de la 1848, numele lui Șaguna luminează numai ici și colo, și nu totdeauna de o lumină puternică și egală. La dreptul vorbind, el a avut în acele zile de avânt, încercare și suferințe, care au adaus la un răbuș secular, o singură clipă mare, pe care o împarte cu acela care în acea clipă i-a fost un frate și nu un rival, cu episcopul Uniților din Blaj. Înaintea unei mulțimi fără de număr, țerani din toate unghiurile ardelene, veniți ca la propoveduirea unei nouă Evanghelii, apărură Vlădicii, amindoi Vlădicii, în câmpul de pe Tîrnăvă, lângă Blaj. **Cine știe ce va fi avut de gând să spuie unul și cellalt, dar vorbele pregătite rămaseră nespuse:** căci din suferința, din nădejdea, din adînca iubire gata jertfe a acestor săraci și necărturari se desfăcu de odată ca o neoprită suflare a Duhului Sfînt care făcu pe ce doi păstori să se mărturisească frați înaintea lui Hristos mîntuitorul și a sermanului lor popor umilit, ce-și aștepta mîntuirea de la Dînsul și de la dînșii. De altmintrelea, anul Revoluției a fost și cel d’întăiu din cîrmuirea lui Șaguna. Fiu de Romîni macedoneni, nepot de negustor din Pesta, crescut în lumea ungurească, străbătutu de învățămintele Sîrbilor de aceiași lege, el nu putea găsi de la început înțelegerea adevărată a rolului său. Și în negurile grele ce ascundeau depărtările cine ar fi putut descoperi atunci calea cea sigură? Dar când mișcarea națională ungurească se mîntui printr’un desastru, în lupta întreită cu Împăratul, cu naționalitățile dușmane și cu străinul, se văzu în sfîrșit limpede înaintea. Pe multă vreme, forța austriacă și spiritul austriac

erau să stăpânească peste țerile Coroanei Ungariei, și cine se luptase pentru tron avea dreptul la răsplată. Încă de la 1850, Scaunul episcopal din Blaj căuta demnitatea Metropolitană, și Vlădica Alexandru Șuluț era după Atanasie, îndeplinătorul Unirii cu Roma, cel d'întăiu Mitropolit românesc. Biserica neunită, care pornise de la cei ce nu voise să urmeze pe Atanasie în ruperea de vechia Biserică a Răsăritului, reclamă însă pentru dînsa, păstrătoarea ortodoxiei străbunilor, mitra arhiepiscopală a Albei Iulii. Titlul de independență al Mitropoliei îi era de altfel de nevoie pentru existența ei; căci, **precum Ungurii amenințau să contopească Biserica Unită, primejdia sîrbească stătea înaintea Neuniților.** Dar această Biserica răsăriteană trăise în despreț și luptă: abia după șaizeci de ani i se dăduse un Vlădică sîrb, apoi și altul, tot sîrbi; tocmai tîrziu un Romîn, om slab și cu mîinile legate, și acesta, Moga, fusese predecesorul nemijlocit al lui Șaguna. Cei cu credința tolerată puteau aștepta ce se dăduse celor ce fusese patronați totdeauna? Însă norocul voi ca **Șaguna să fie acum „omul împrejurărilor”.** În lăcașul de umilință al episcopiei din Sibiiu, el se purtă și vorbi ca **un vechiu aristocrat, ca un mare senior, ca un principe al Bisericii celei mai glorioase.** Vaza lui crea parcă un trecut respectat diocesei ce cîrmuia. Și ast-fel la 1864 și el fu Mitropolit, și el căpătă neatîrnarea de străini. Și aici vine cea mai cuminte faptă a învingătorului. **El nu se mai simți preot înaintea de toate, ci Romîn,** și prin Statutul Organic, care dădu alcătuirea noiei Mitropolii - hotărînd împărtășirea laicilor la sinoadele conducătoare, el dăru Biserica neunită poporului său.

Cine vrea să judece mărimea faptelor lui Șaguna, meargă la Rășinari, frumosul sat românesc, curat românesc, din vecinătatea acelei capitale a Sibiiului, unde e Mitropolia și unde mîni va fi Muzeul Național Romîn. La Rășinari au stat cei d'întăiu episcopi pentru Romîni neuniți: Sîrbii desprețuiți cu cari-i miluise Viena. **„Reședința” unuia dintre dînșii se arată încă: o biată căsuță cu ferești oarbe, între bălării: pe prispa pustie o pisică toarce a ruină.** Iar în față lîngă una din înnaltele biserici de astăzi, vezi o capelă funerară, peste cununile bogate de flori ale căreia se încrucișează bandele largi ale tricolorului românesc, **de care „aici” nu cutează să se atingă nimeni. E mormîntul lui Șaguna. N. IORGA».**

În revista „Sămănătorul” - anul VI, nr. 35 din 15 august 1907 – descoperim și «**Cele zece porunci ale gazetarului romîn sau neo-romîn: 1. Să urăști gramatica,** stilul și ori-ce studiu serios: astea se cer cetitorului ca să priceapă profunda ta înțelepciune. **2. Să nu spui adevărul,** căci adevărul umblă cu capul spart, iar tu n-ai nevoie de nici o bătae de cap ca să fii gazetar romîn și să bați capul cetitorilor tăi. **3. Să ții la stăpîn** pînă ce îți plătește leafa regulat: stăpîn și leafa se condiționează una pe alta. **4. Să juri că nu există critice mai bune** de cît cele scrise de autori despre sine înșiși: ei sînt cei mai competenți și știu ce fac și ce scriu. **5. Să nu judeci, cu dreptă cumpănă, ci laudă ori înjură:** extremele se ating. **6. Să nu arăți nici odată izvorul** de unde reproduci ceva; gazeta la care scrii, și-ar pierde originalitatea. **7. Să cinstești** numai pe colaboratorii gratuit: ei umplu coloanele și tu iei leafă. **8. Să nu citești de cît gazetele altora:** a ta nu-ți îngăduie forfecarea. **9. Să ai tupeu:** altfel cine ți-ar ghici profesiunea? **10. Să nu-ți pese, în scrisese tale, de răspunderea legii:** tu ești a patra putere în stat, deci o putere a statului, iar nu supusul lui. **UN CITITOR PRINTRE RÎNDURI»**

Multe personalități ale vieții culturale - din toate vremurile - au fost prezentate în revista „Sămănătorul”.

Având în vedere că în acest an se împlinesc 210 ani de la nașterea lui August Treboniu Laurian (la 17 iulie 1810, Fofeldea) reproducem articolul pe care istoricul Nicolae Iorga îl dedica acestui fondator al Academiei Române și conducător al Revoluției de la 1848 din Transilvania (Sămănătorul, anul II, no 28 din 13 iulie 1903): “**Un utopist: August Treboniu Laurian**”: «Acum câteva zile s’a dezvălit, înaintea câtorva profesori, un mic bust de marmură, lucrat cu îngrijire și, - după cât se zice, - plin de asămănare, care e chemat să amintească copiilor din școala vecină și puștinilor trecători din acel unghiu al Bucureștilor numele și faptele lui August Treboniu Laurian. **August Treboniu Laurian?!**»

Pentru cine cunoaște trecutul de dăunăzi al literaturii românești, aceste trei nume, curat, căutat, pompos latinești - o adevărată proclamație, ascunzînd cine știe ce nume obișnuite prin satele de dincolo - chiamă în memorie cărți care nu se cetesc de mult sau care nu s’au întrebuintat niciodată, de localnici sau de străini. **Tentamen criticum** – un îndrăzneț tentamen, o absurd fantasmă de limbă, care avea drept scop să puie temelie unei nouă ortografii, unei nouă alegeri, unei curățiri a cuvintelor, care ar fi făcut din româneasca de la 1830, o limbă atît de adîncă cu desăvîrșire. Apoi **Istoria Romînilor**, trei volume îndesate de nume, de date, de fapte, pornind de la leagănul lui Romul ca să se oprească numai la instalarea în România de la 1866, în secolul al douăzeci și șaptelea **ab urbe condita**, a principelui străin: operă ciudată, în care neamul nostru apare ca prelungirea firească a marelui popor roman, ce trăește în el cu toate însușirile lui; așa ceva ca unul din acele decrete romane de marmură pierdute în tinda unei biserici dunărene sau bucovinene și în josul scrisului sigur al căreia un biet cioplitor țărănesc și barbar de cruci de morminte a zgîriat semnele creștine ale veșniciei sufletului răscumpărat de la moarte. **Harta Daciei, splendid lucrată pentru școlile Daciei nouă**, liberă între hotarele-i cu rîuri late, cu șira muntoasă a Carpaților sprijinind-o la mijloc; Dacia viitorului nebun și a visului albastru, ca și al trecutului vechiu de două mii de ani, pe care-l pomenesc nume de astăzi scrise cu etimologii neînchipuite: **Tîrgul Vasului** (Vaslui), Romnicul, Romanicul (Rîmnic), **Romanații** celor născuți în Roma (**Roma nati**).»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-anul-iorga-anul-samanatoristilor-xi-el-nu-se-mai-simti-preot--cine-vrea-sa-judece-marimea-faptelor-lui-saguna-cele-zece-porunci-ale-gazetarului--august-treboniu-laurian-151074.html>

În: *Tribuna*, 15 martie 2020